

Національний університет
водного господарства
та природокористування

Міністерство освіти і науки України
Національний університет водного господарства
та природокористування
Навчально-науковий інститут економіки та менеджменту

Кафедра обліку і аудиту

06-02-283

МЕТОДИЧНІ ВКАЗІВКИ

до самостійного вивчення навчальної дисципліни
«Облік і звітність у банках» для здобувачів вищої освіти
першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною
програмою «Облік і оподаткування» спеціальності 071 «Облік
і оподаткування» денної та заочної форми навчання

Рекомендовано науково-
методичною радою з якості
ННІЕМ
Протокол № 3
від 06.02.2020 р.

Рівне – 2020

Методичні вказівки до самостійного вивчення навчальної дисципліни «Облік і звітність у банках» для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня за освітньо-професійною програмою «Облік і оподаткування» спеціальності 071 «Облік і оподаткування» денної та заочної форм навчання [Електронне видання] / Павелко О. В. – Рівне : НУВГП, 2020. – 21 с.

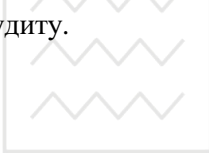
Укладач: Павелко О. В., к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту.

Відповідальний за випуск: Позняковська Н. М., к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту.

Керівник групи забезпечення

спеціальності 071 «Облік і оподаткування»:

Позняковська Н. М., к.е.н., доцент, завідувач кафедри обліку і аудиту.

Національний університет
водного господарства
та природокористування

ЗМІСТ

1.	Загальні положення.....	3
2.	Тематичний зміст дисципліни.....	4
3.	Методи контролю.....	9
4.	Термінологічний словник	11
5.	Рекомендована література	19

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Мета дисципліни «Облік і звітність у банках» полягає у формуванні сучасної системи знань з теорії і практики ведення бухгалтерського обліку в банках і складання звітності.

Завдання навчальної дисципліни «Облік і звітність у банках»:

- засвоїти теоретичні засади побудови обліку в банках;
- дослідити техніку документального оформлення операцій у первинних облікових документах;
- вивчити методику реєстрації облікової інформації у системі рахунків з використанням подвійного запису;
- навчитися формувати звітні форми за даними бухгалтерського обліку в банках.

Предмет навчальної дисципліни – банківські операції та результати їх здійснення.

Після вивчення дисципліни здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня **повинні знати:**

- вимоги до організації обліку в банках;
- теоретичні засади побудови бухгалтерського обліку в банках;
- перелік основних реєстрів та форм звітності у банках;
- методику обліку в банках;
- механізм формування звітності у банках.

Здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня також

повинні вміти:

- складати первинні бухгалтерські документи та заповнювати на їх основі реєстри обліку;
- здійснювати необхідні розрахунки для реєстрації облікової інформації;
- складати типові бухгалтерські проведення;
- формувати звітність банківських установ за даними синтетичного і аналітичного обліку.

Вивчення дисципліни надасть можливість здобувачам вищої освіти першого (бакалаврського) рівня оволодіти компетентностями, зокрема такими, як:

- здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;
- здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу;
- здатність до відображення інформації про господарські операції суб'єктів господарювання в обліку, їх систематизації,

узагальнення у звітності та інтерпретації для задоволення інформаційних потреб осіб, що приймають рішення;

- використовувати математичний інструментарій для дослідження процесів, розв'язання прикладних завдань в сфері обліку.

Результати навчання: після вивчення навчальної дисципліни здобувач вищої освіти повинен:

- володіти методичним інструментарієм обліку господарської діяльності банків;

- розуміти особливості практики здійснення обліку банків;

- розуміти місце і значення облікової системи в інформаційному забезпеченні користувачів обліково-аналітичної інформації у вирішенні проблем в сфері економічної відповідальності банків;

- формувати й аналізувати фінансову звітність банків та правильно інтерпретувати отриману інформацію для прийняття управлінських рішень.

2. ТЕМАТИЧНИЙ ЗМІСТ ДИСЦИПЛІНИ

Змістовий модуль 1. Облік операцій з клієнтами банку

Тема 1. Загальні основи побудови бухгалтерського обліку в банках

Об'єкти обліку і бухгалтерські рахунки. План рахунків бухгалтерського обліку банків і принципи його побудови. Організація аналітичного і синтетичного обліку в банках. Банківська документація.

Тема 2. Облік касових операцій

Організація роботи з готівкою в банках. Документальне забезпечення та облік операцій кас з оприбуткування готівки. Документальне оформлення та облік видаткових операційних кас. Інкасація грошової виручки.

Аналітичний і синтетичний облік операцій з підкріплення банків готівкою. Аналітичний і синтетичний облік операцій з передавання готівки між банками. Зберігання і облік цінностей у сховищах.

Тема 3. Облік розрахункових операцій

Організація обліку безготівкових розрахунків клієнтів банку. Вимоги до оформлення розрахункових документів. Аналітичний і синтетичний облік операцій при розрахунках платіжними дорученнями і платіжними вимогами-дорученнями. Аналітичний і синтетичний облік розрахунків із застосуванням розрахункових чеків. Аналітичний і синтетичний облік операцій при розрахунках акредитивами. Безспірне стягнення коштів. Аналітичний і синтетичний облік розрахунків клієнтів з використанням банківських пластикових карток.

Тема 4. Облік операцій з кредитування

Сутність, принципи і функції кредиту. Організація обліку кредитних операцій. Характеристика рахунків для обліку кредитних операцій. Аналітичний і синтетичний облік кредитних операцій. Аналітичний і синтетичний облік операцій з формування і використання резерву на покриття можливих втрат за кредитами.

Аналітичний і синтетичний облік простроченої та сумнівної заборгованості за наданими кредитами. Аналітичний і синтетичний облік операцій кредитного характеру на прикладі факторингових операцій. Аналітичний і синтетичний облік операцій з нарахування і справляння процентів за користування банківськими кредитами та комісійних за надання послуг кредитування. Аналітичний і синтетичний облік кредитів овердрафт.

Тема 5. Облік депозитних операцій

Характеристика та організація обліку депозитних операцій. Аналітичний і синтетичний облік залучених та розміщених депозитів. Аналітичний і синтетичний облік нарахування та сплати процентів за депозитними рахунками. Аналітичний і синтетичний облік формування і використання спеціальних резервів на покриття можливих втрат за розміщеними депозитами.

Змістовий модуль 2. Облік внутрішньобанківських операцій

Тема 6. Облік операцій з основними засобами та нематеріальними активами

Поняття основних засобів та нематеріальних активів. Документальне оформлення операцій з обліку основних засобів та нематеріальних активів. Аналітичний і синтетичний облік руху

основних засобів та нематеріальних активів. Інвентаризація основних засобів, нематеріальних активів і відображення в обліку її результатів.

Тема 7. Облік доходів і витрат

Сутність та визнання доходів і витрат. Класифікація доходів і витрат банку. Організація обліку доходів і витрат. Характеристика рахунків для обліку доходів і витрат. Аналітичний і синтетичний облік доходів і витрат. Аналітичний і синтетичний облік фінансових результатів і розподілу прибутку.

Тема 8. Складання фінансової звітності банків

Склад та призначення фінансової звітності банків. Зміст приміток до фінансової звітності. Інформація про звітні сегменти та ризику у примітках до фінансової звітності.

Навчальним планом підготовки бакалавра спеціальності 071 “Облік і оподаткування» на вивчення дисципліни “Облік і звітність у банках” передбачено 90 годин. Розподіл годин самостійної роботи для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня денної форми навчання:

Підготовка до аудиторних занять – 0,5 год/1 год. занять.

Підготовка до контрольних заходів – 6 год. на 1 кредит ЄКТС.

Завдання для самостійної роботи згідно з робочою програмою дисципліни подано у табл. 1.

Таблиця 1

Завдання для самостійної роботи

№ з/п	Назва теми	Кількість годин	
		ДФН	ЗФН
1.	Опрацювання фундаментальної облікової моделі на прикладі банківських установ	-	5
2.	Методика та організація обліку капіталу банку. Типові проведення з реєстрації статутного капіталу. Розв’язування задач.	-	5
3.	Методика та організація обліку операцій з основними засобами. Типові проведення з придбання та продажу основних засобів, нарахування амортизації.	-	5

4.	Нематеріальні активи: облік їх придбання. Нарахування амортизації.	-	5
5.	Методика та організація обліку операцій з цінними паперами. Синтетичний і аналітичний облік їх придбання і продажу. Розв'язування задач.	-	5
6.	Методика та організація обліку операцій з оперативного та фінансового лізингу Розв'язування задач.	5	5
7.	Облік доходів і витрат, формування фінансових результатів.	5	5
8.	Реформування бухгалтерського обліку і звітності в банківській системі України	5	5
9.	Організація операційної діяльності в банках України	5	5
10.	Касові документи: характеристика та вимоги до їх оформлення	5	5
11.	Аналітичний та синтетичний облік міжбанківських кредитів	5	5
12.	Загальна характеристика, аналітичний та синтетичний облік банківських кредитів залежно від форм їх забезпечення	5	5
13.	Класифікація депозитних операцій та відмінності у їх обліку банківськими установами залежно від видів	5	5
14.	Депозити фізичних осіб: організація та методика обліку банками	5	5
15.	Облік фінансового та оперативного лізингу банком-лізінгоодержувачем	5	5
16.	Основні правила обліку процентних доходів банку	5	5
17.	Основні правила обліку процентних витрат банку	5	2
Разом:		60	82

Самостійну роботу передбачено як основний засіб оволодіння навчальним матеріалом у вільний від аудиторних занять час, що

також проводиться у формі наукових рефератів за нижченаведеними питаннями відповідно до варіантів, визначених викладачем. Текстова частина викладається на стандартному папері формату А4 (210мм*297мм) з одного боку. Поля: верхнє, нижнє, лїве – 20 мм, правє – 10 мм. Самостійна робота може бути рукописною або друкованою і виконується українською мовою. Загальний обсяг тексту повинен становити не більше 10-15 сторїнок. Текст подїляється на роздїли, пїдроздїли, пункти, пїдпункти вїдповїдно до змїсту.

Завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рївня денної форми навчання подано у табл. 1.

Таблиця 1

Завдання для самостійної роботи здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рївня денної форми навчання

№ з/п	Тема самостійної роботи	Питання для самостійного опрацювання	Кїл-ть год ин	Лїтература
1	2	3	4	5
1.	Аналїтичний та синтетичний облїк мїжбанкївських кредитїв	Аналїтичний та синтетичний облїк банкївської установи-кредитора.	10	[1, с. 170-200; 12]
2.	Загальна характеристика, аналїтичний та синтетичний облїк банкївських кредитїв залежно вїд форм їх забезпечення	Сутнїсть і характеристика форм забезпечення банкївських кредитїв. Аналїтичний та синтетичний облїк банкївських кредитїв залежно вїд форм їх забезпечення.	10	[1, с. 170-200; 12]
3.	Класифїкація депозитних операцїй та вїдмїнностї у їх облїку банкївськими установами залежно вїд вїдїв	Визначення та види депозитних операцїй. Вїдмїнностї в аналїтичному та синтетичному облїку депозитних операцїй залежно вїд їх вїдїв	10	[1, с. 146-160; 10; 12]

1	2	3	4	5
4.	Депозити фізичних осіб: організація та методика обліку банками	Сутність депозитів фізичних осіб. Їх аналітичний та синтетичний облік.	10	[1, с. 146-160; 10; 12]
6.	Основні правила обліку процентних доходів банку та процентних витрат банку	Умови отримання процентних доходів банку. Облік процентних доходів банку. Умови понесення процентних витрат банку. Аналітичний та синтетичний облік процентних витрат банку.	10	[1, с. 293-300; 10; 15]
8.	Облік визначення фінансових результатів банківських установ	Сутність фінансових результатів. Їх аналітичний та синтетичний облік	10	[1, с. 293-300; 10; 15]
Всього:			60	

3.Методи контролю

Контроль знань з навчальної дисципліни здійснюється в усній і письмовій формі. Контрольні завдання за змістовим модулем включають теоретичну частину (тестові завдання) і практичну частину (розрахункові задачі).

Контроль роботи проводиться за такими видами робіт:

- наявність лекційного матеріалу – шляхом перегляду конспектів;
- робота на практичних заняттях – шляхом усного опитування і перевірки виконаних практичних завдань;
- підготовка та презентація реферату;
- підготовка до видання наукових статей, тез для участі в конференціях.

Усі форми контролю включені до 100-бальної шкали оцінювання.

Оцінювання результатів поточної роботи (завдань, що виконуються на практичних заняттях, результати самостійної роботи) проводиться за такими критеріями:

1. Розрахункові завдання (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0 % – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково та містить суттєві помилки методичного або розрахункового характеру;

60% – завдання виконано повністю, але містить суттєві помилки у розрахунках або в методиці;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки (розмірності, висновки, оформлення тощо);

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

2. Ситуаційні вправи, конкретні ситуації та інші завдання творчого характеру (у % від кількості балів, виділених на завдання із заокругленням до цілого числа):

0% – завдання не виконано;

40% – завдання виконано частково, висновки не аргументовані і не конкретні, звіт підготовлено недбало;

60% – завдання виконано повністю, висновки містять окремі недоліки, судження не достатньо аргументовані, звіт підготовлено з незначним відхиленням від вимог;

80% – завдання виконано повністю і вчасно, проте містить окремі несуттєві недоліки не системного характеру;

100% – завдання виконано правильно, вчасно і без зауважень.

Розподіл балів, які отримують здобувачі вищої освіти першого (бакалаврського) рівня

Поточний контроль (0-100)										Сума	
Змістовий модуль 1 (0-50)					МК1	Змістовий модуль 2 (0-50)			МК2		
T1	T2	T3	T4	T5	20	T6	T7	T8	20	100	
0-5	0-5	0-5	0-5	0-10		0-10	0-10	0-10			
З них:											
теор.:	0-1	0-1	0-1	0-1		0-3	0-1	0-1			0-1
практ.:	0-4	0-4	0-4	0-7		0-9	0-9	0-9			

4. ТЕРМІНОЛОГІЧНИЙ СЛОВНИК

Авізуючий банк – банк, який за дорученням банку-емітента повідомляє бенефіціара про відкриття акредитива без будь-якої відповідальності за його оплату.

Акредитив – форма безготівкових розрахунків, за якої клієнт-заявник акредитива доручає банку, що його обслуговує, виконати платіж бенефіціару (постачальнику) за товари, роботи, послуги; надати повноваження іншому (виконуючому) банку здійснити цей платіж.

Амортизація – систематичний розподіл вартості основних засобів і нематеріальних активів, яка амортизується, протягом строку їх корисного використання (експлуатації).

Асоційована компанія – це компанія, у якій інвестор має суттєвий вплив і яка не є ні дочірньою компанією, ні спільним підприємством інвестора.

Бандероль – паперова стрічка (кільце) з установленими характеристиками, яка (яке) використовується для пакування корінців банкнот або пачки.

Банк-емітент – банк платника, що відкриває акредитив своєму клієнту.

Банківський документ – це письмове розпорядження клієнта чи відповідного працівника банку на проведення грошово-розрахункової або іншої операції у банку.

Безготівкові розрахунки – перерахування певної суми коштів з рахунків платників на рахунки отримувачів коштів, а також перерахування банками за дорученням підприємств і фізичних осіб коштів, унесених ними готівкою в касу банку, на рахунки отримувачів коштів.

Бек-офіс – підрозділи або окремі відповідальні виконавці, які залежно від їх функцій забезпечують реєстрацію, перевіряння, звіряння, облік операцій та контроль за ними.

Бенефіціар – юридична особа, на користь якої виставлений акредитив.

Валютна операція на умовах «спот» – валютна операція за договором, умови якого передбачають виконання цієї операції на другий робочий день після дня укладання договору.

Валютна операція на умовах «тод» – валютна операція за договором, умови якого передбачають виконання цієї операції в день укладання договору.

Валютна операція на умовах «том» – валютна операція за договором, умови якого передбачають виконання цієї операції в перший робочий день після дня укладання договору.

Валютна операція на умовах «форвард» – валютна операція за договором, умови якого передбачають виконання цієї операції пізніше, ніж на другий робочий день після дня укладання договору.

Валютна позиція – це співвідношення вимог і зобов'язань (балансових та позабалансових) банку в кожній окремій іноземній валюті.

Валютні цінності – це цінності, відносно яких валютним законодавством встановлено особливий режим обігу на території країни та при перетині її кордонів.

Виконуючий банк – банк бенефіціара або інший банк, що за дорученням банку-емітента проводить й оплату документів, зазначених в акредитиві.

Викуплені власні акції – це акції, що були продані, а потім викуплені емітентом (банком, що їх випустив) та не були повторно випущені ним в обіг.

Витрати – це зменшення економічних вигод у вигляді вибуття активів чи збільшення зобов'язань, які призводять до зменшення власного капіталу (за винятком зменшення капіталу внаслідок його вилучення чи розподілу власниками).

Вклади (депозити) «овернайт» – це депозити, які залучено банком на термін, що не перевищує один операційний день банку (без урахування неробочих днів).

Вкладний (депозитний) рахунок – рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей, що передаються клієнтом в управління на встановлений строк або без зазначення такого строку під визначений процент і підлягають поверненню клієнту відповідно до законодавства України та умов договору.

Внутрішньобанківські операції – операції, що виконуються за ініціативою банку, отже, їх зміст відображається на рахунках синтетичного та аналітичного обліку, які не належать до клієнтських рахунків.

Гарантії (поруки, поручительства) – передбачені договорами зобов'язання, згідно з якими юридична або фізична особа відповідає повністю або частково перед кредиторами у разі невиконання боржником своїх зобов'язань.

Депозит (вклад) – це грошові кошти в готівковій або безготівковій формі у валюті України або в іноземній валюті або банківські метали, які банк прийняв від вкладника або які надійшли для вкладника на договірних засадах на визначений строк зберігання чи без зазначення такого строку (під процент або дохід в іншій формі) і підлягають виплаті вкладнику відповідно до законодавства України та умов договору.

Депозити на вимогу (до запитання) – це грошові кошти або банківські метали, що розміщені вкладниками в банках на умовах видачі вкладу на першу вимогу вкладника або здійснення платежів за розпорядженням власника рахунку.

Депозити строкові – це грошові кошти або банківські метали, розміщені вкладниками у банку на визначений договором строк.

Державний банк – це банк, сто відсотків статутного капіталу якого належать державі, і який засновується за рішенням Кабінету Міністрів України.

Дивіденди – це частина чистого прибутку, розподілена між учасниками (власниками) відповідно до частки їх участі у власному капіталі банку (підприємства).

Дисконт – це різниця між номінальною вартістю цінних паперів та їх вартістю під час первісного визнання без урахування нарахованих на час придбання процентів, якщо така вартість нижча номінальної вартості.

Довга відкрита валютна позиція банку – позиція банку, за якої обсяг вимог за купленою валютою перевищує обсяг зобов'язань.

Доходи – це збільшення економічних вигод у вигляді збільшення активів або зменшення зобов'язань, що призводить до збільшення власного капіталу (за винятком збільшення капіталу за рахунок внесків акціонерів).

Дочірня компанія – це компанія, яку контролює інша компанія (відома як материнська компанія).

Емісійні різниці (емісійний дохід) – це перевищення суми коштів, отриманих від первинного випуску або продажу власних акцій

(інших корпоративних прав), над їх номіналом або перевищення номіналу акцій (інших корпоративних прав) над вартістю їх викупу.

Застава – спосіб забезпечення повернення кредиту, коли банк-кредитор у разі невиконання позичальником зобов'язань щодо повернення кредиту і сплати процентів за ним має право задовольнити свої вимоги з вартості заставного майна.

Інкасове доручення (розпорядження) – розрахунковий документ, що містить вимогу стягувача (органа державної податкової служби) до банку, що обслуговує платника, здійснити без погодження з платником переказ визначеної суми коштів з рахунку платника на рахунок отримувача.

Капітал банку – власні кошти, залишкова вартість активів банку після вираховування всіх його зобов'язань.

Клієнтські операції – операції, що пов'язані з веденням клієнтських особових рахунків, за якими обліковуються кошти клієнтів банку.

Конвенційний факторинг – вид факторингу, за якого дебітор повідомляється про придбання банком його фінансових зобов'язань і відповідні платежі дебітор спрямовує безпосередньо до банку.

Конфіденційний факторинг – вид факторингу, за якого дебітор не повідомляється про придбання банком його зобов'язань і відповідні платежі спрямовуються на поточний рахунок клієнта.

Корінець банкнот – 100 (сто) банкнот одного номіналу, які упаковані бандероллю.

Коротка валютна позиція банку – позиція банку, за якої обсяг зобов'язань за проданою валютою перевищує обсяг вимог.

Кредит – позичковий капітал банку у грошовій формі, що передається в тимчасове користування контрагенту (клієнту або іншому банку) на засадах (принципах) забезпеченості, повернення, строковості, платності та цільового характеру використання.

Кредитний портфель – це сукупність усіх позик, наданих банком, з метою одержання прибутку.

Лізинг – підприємницька діяльність, що спрямована на інвестування власних чи залучених фінансових коштів і полягає в наданні лізингодавцем у виключне користування на визначений строк лізингоодержувачу майна, що є власністю лізингодавця або набувається ним у власність за дорученням і погодженням з

лізингодержувачем, у відповідного продавця майна, за умови сплати лізингодержувачем періодичних лізингових платежів.

Нематеріальні активи – активи, які не мають матеріальної форми, можуть бути ідентифіковані та утримуються банком з метою використання у своїй діяльності понад один рік (або один операційний цикл, якщо він перевищує один рік) в адміністративних цілях або надання в лізинг (оренду) іншим особам.

Непокритий акредитив – акредитив, оплата за яким (якщо тимчасово немає коштів на рахунку платника) гарантується банком-емітентом за рахунок банківського кредиту.

Овердрафт – короткостроковий кредит, який надається шляхом списання коштів з поточного рахунка клієнтів понад суму залишку в межах заздалегідь обумовленої суми.

Оперативний лізинг (оренда) – це оренда, що не передбачає передавання всіх ризиків і вигод, пов'язаних з правом власності на актив.

Операційна діяльність банку – сукупність технологічних процесів, пов'язаних з документуванням інформації за операціями банку, проведенням їх реєстрації у відповідних реєстрах, перевірванням, вивірванням та здійсненням контролю за операційними ризиками.

Операційна каса – касовий вузол банку (філії, відділення), у якому здійснюються касові операції.

Операційний день банку – це діяльність банку впродовж робочого дня, що пов'язана з реєстрацією, перевірванням, вивірванням, обліком, контролем операцій (у тому числі прийманням від клієнтів документів на переказ і документів на відкликання та здійсненням їх оброблення, передавання та виконання) з їх відображенням у реєстрах бухгалтерського обліку банку.

Основний капітал банку включає статутний капітал і розкриті резерви, які створені або збільшені за рахунок нерозподіленого прибутку, надбавок до курсу акцій і додаткових внесків акціонерів у статутний капітал, загальний фонд покриття ризиків, що створюється під невизначений ризик при проведенні банківських операцій, за винятком збитків за поточний рік.

Основні засоби – матеріальні активи, які банк утримує з метою використання їх у процесі своєї діяльності, надання послуг,

здавання в лізинг (оренду) іншим особам або для здійснення адміністративних і соціально-культурних функцій, очікуваний строк корисного використання (експлуатації) яких більше одного року (або операційного циклу, якщо він довший за рік).

Пачка банкнот – 1 000 банкнот одного номіналу і зразка, що складається з 10 корінців банкнот по 100 банкнот (менше 10 корінців – неповна пачка).

Первинні документи – це підстава для відображення операцій за балансовими та/або позабалансовими рахунками.

Підкріплення каси банку готівкою – поповнення запасів готівки у сховищах, касах банків чи банкоматах.

Підсистема податкових розрахунків – це сукупність правил і процедур, які забезпечують підготовку і надання інформації про діяльність банку для складання податкової звітності, форма, правила, порядок і термін подання якої визначається Державною податковою адміністрацією.

Післяопераційний час – частина робочого дня банку (філії, відділення) після закінчення операційного часу, уключаючи роботу у вихідні та святкові дні, протягом якої здійснюються касові операції з їх відображенням у бухгалтерському обліку не пізніше наступного операційного дня.

План рахунків – це систематизований перелік рахунків бухгалтерського обліку, що використовується для реєстрації банківських операцій.

Платіжна вимога – розрахунковий документ, що містить письмову вимогу стягувача до банку, що обслуговує платника, перерахувати без погодження з платником певну суму коштів з рахунку платника на рахунок отримувача.

Платіжна вимога-доручення – розрахунковий документ, що містить вимогу одержувача коштів до платника про сплату певної суми грошових коштів через банк.

Платіжна картка – спеціальний платіжний засіб у вигляді емітованої в установленому законодавством порядку пластикової чи іншої картки, яка використовується для ініціювання переказу грошей з рахунку платника або з відповідного рахунку банку з метою оплати вартості товарів і послуг, перерахування грошей зі своїх рахунків на рахунки інших осіб, отримання грошей у готівковій формі в касах банків та через банківські автомати.

Платіжне доручення – розрахунковий документ, що містить письмове доручення платника обслуговуючому банку про списання зі свого рахунку зазначеної суми коштів та її перерахування на рахунок отримувача.

Платник – заявник акредитива (аплікант), юридична особа, яка звертається до банку, що її обслуговує, для відкриття акредитива.

Покритий акредитив – акредитив, для здійснення платежів за яким завчасно бронюються кошти платника в повній сумі на окремому рахунку в банку-емітенті або у виконуючому банку. Кошти заявника акредитива бронюються на аналітичному рахунку «Розрахунки за акредитивами» відповідних балансових рахунків;

Портфель цінних паперів банку – згрупована інформація з обліку інвестицій у цінні папери за їх видами і призначенням з метою складання фінансової звітності.

Постійні балансові рахунки – це рахунки, які призначені для обліку об'єктів у розрізі елементів балансу.

Поточний рахунок – рахунок, що відкривається банком клієнту на договірній основі для зберігання грошей і здійснення розрахунково-касових операцій за допомогою платіжних інструментів відповідно до умов договору та вимог законодавства України.

Премія – це перевищення вартості цінних паперів під час їх первісного визнання без урахування нарахованих (накопичених) на час придбання процентів над їх номінальною вартістю.

Регулятивний капітал – сукупність основного та додаткового капіталів.

Розрахунковий чек – розрахунковий документ, що містить нічим не обумовлене письмове розпорядження власника рахунку (чекодавця) банку-емітенту, у якому відкрито його рахунок, сплатити чекодержателю зазначену в чеку суму коштів.

Статутний капітал – сплачена грошовими внесками учасників банку вартість акцій, паїв банку в розмірі, визначеному статутом.

Сховище цінностей – спеціально обладнане приміщення банку (філії, відділення), сейф, депозитна система та АТМ-сейфи (обслуговують клієнтів в автоматичному або частково автоматичному режимі), що використовуються для зберігання готівки та інших цінностей, технічний стан яких відповідає нормативно-правовим актам.

Управлінський облік банку – це сукупність правил і процедур, які забезпечують підготовку і надання інформації про діяльність банку для задоволення потреб керівництва банку та його менеджерів під час прийняття управлінських рішень згідно з вимогами внутрішніх нормативно-правових документів банку.

Факторинг – кредитна операція, за якої банк купує дебіторську заборгованість клієнта, що виникла у процесі реалізації товарів, робіт, послуг за погодженою ціною.

Фінансовий лізинг (оренда) – це оренда, умовами якої передбачається передавання всіх ризиків і вигод, пов'язаних з правом власності на актив.

Фінансовий облік банку – це сукупність правил і процедур, які забезпечують підготовку і передачу інформації про фінансовий стан, фінансові результати діяльності та потоки грошових коштів банку згідно з вимогами чинного законодавства для задоволення потреб зовнішніх і внутрішніх користувачів з метою прийняття ними відповідних рішень.

Фронт-офіс – це підрозділи банку або його уповноважені особи, які ініціюють та/або організують шляхом укладання відповідних договорів.

Цінні папери в портфелі до погашення – боргові цінні папери, щодо яких є намір і змога банку утримувати їх до строку погашення.

Цінні папери в портфелі на продаж – цінні папери, які не належать до торгового портфеля цінних паперів та до портфеля до погашення.

Цінні папери в торговому портфелі – цінні папери, придбані банком для перепродажу та переважно з метою отримання прибутку від короткотермінових коливань їх ціни або дилерської маржі.

Чекодавець – підприємство або фізична особа, яка здійснює платіж за допомогою чека та підписує його.

Чекодержатель – підприємство або фізична особа, яка є отримувачем коштів за чеком.

5. РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова література

1. Алексеевко С.А. Бухгалтерський облік і звітність у комерційних банках : навч. посіб. К.: Аграрна освіта, 2014. 418 с. URL: <http://nmcbook.com.ua/wp-content/uploads/2017/10/%D0%9D%D0%9F-%D0%91%D1%83%D1%85-%D0%BE%D0%B1%D0%BB.pdf>
2. Варцаба В.І., Машіко К.С. Облік у банках (у таблицях і схемах): навч. посіб. Ужгород: Видавництво УжНУ «Говерла». 2016. 184 с.
3. Литвин Н. Б. Фінансовий облік у банках (у контексті МСФЗ): підруч. К.: «Центр учбової літератури», 2017. 676 с. URL: <http://dspace.tneu.edu.ua/bitstream/316497/23903/1/Financial%20accounting%20in%20banks%2B.pdf>

Допоміжна література

4. Павелко — О. В. Адаптація класифікацій рахунків бухгалтерського обліку до потреб банків України: теоретико-методичний аспект. *Збірник наукових праць Черкаського державного технологічного університету*. Серія : Економічні науки. Черкаси : ЧДТУ, 2011. Вип. 28. Част. I. С. 187-193.
5. Павелко О. В. Адаптація основних принципів бухгалтерського обліку та фінансової звітності до потреб банків України. *Економічний аналіз: зб. наук. праць*. Тернопільський національний економічний університет: редкол. С. І. Шкарабан та ін. Тернопіль : Видавництво ТНЕУ «Економічна думка», 2011. Вип.8. Част. 2. С. 410-416.
6. Павелко О. В. Вплив принципу нарахування та відповідності доходів і витрат на методику обліку кредитних операцій банків. *Наукові записки. Серія «Економіка»: зб. наук. праць*. Острог : Видавництво «Національний університет «Острозька академія», 2011. Вип. 16. С. 389-396.
7. Про банки і банківську діяльність : Закон України від 07 грудня 2000 р. № 2121-III (зі змінами). URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2121-14>. (дата звернення: 01.12.2019).
8. Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні: Закон України від 16 липня 1999 року № 996-14-ВР / URL:

<http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/996-14/> (дата звернення: 01.12.2019).

9. Про Національний Банк України: Закон України від 20 травня 1999 р. №679-XIV (зі змінами). URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/show/679-14> (дата звернення: 01.12.2019).

10. Інструкція про порядок складання та оприлюднення фінансової звітності банків України: Постанова Правління НБУ від 24.10.2011 № 373 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1288-11#n24> (дата звернення: 01.12.2019).

11. Інструкція про застосування плану рахунків бухгалтерського обліку банків України: Постанова Правління НБУ від 11.09.2017 № 89 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0089500-17#n26> (дата звернення: 01.12.2019).

12. Інструкція про ведення касових операцій банками в Україні: Постанова Правління НБУ від 25.09.2018р. № 103 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0103500-18> (дата звернення: 01.12.2019).

13. Інструкція з бухгалтерського обліку операцій із фінансовими інструментами в банках України: Постанова Правління НБУ від 21.02.2018р. № 14 (зі змінами). URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0014500-18> (дата звернення: 01.12.2019).

Інформаційні ресурси

14. Верховна рада України (Законодавство України) [Веб-сайт]. URL: <https://zakon.rada.gov.ua> (дата звернення: 01.12.2019) – назва з екрана.

15. Кабінет міністрів України (Урядовий портал) [Веб-сайт]. URL: <https://www.kmu.gov.ua> (дата звернення: 01.12.2019) – назва з екрана.

16. Національний банк України [Веб-сайт]. URL: <https://bank.gov.ua>. (дата звернення: 01.12.2019) – назва з екрана.

17. Міністерство фінансів України [Веб-сайт]. URL: <https://mof.gov.ua/uk> (дата звернення: 01.12.2019) – назва з екрана.

18. Наукова бібліотека НУВГП (м. Рівне, вул. Олекси Новака, 75). Веб-сайт]. URL: <http://lib.nuwm.edu.ua/> (дата звернення: 01.09.2019) – назва з екрана.

Електронний репозиторій НУВГП

19. Павелко О. В. Аналіз власного капіталу банку: організаційно-методичні аспекти. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2014. (1(65)). С. 294-303. URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/1548/>

20. Павелко О. В. Економічна сутність оцінки у системі бухгалтерського обліку. *Вісник Національного університету водного господарства та природокористування*. 2013. (1(61)). С. 162-170: URL: <http://ep3.nuwm.edu.ua/973/>.

